

Carla van Doornen • Gusta Schreiner • Liesbeth Stout-Kreuk

Teach Like a Champion

Het jonge kind

2.0

Vijftien praktische technieken
om jonge kinderen te laten schitteren

Teach Like a Champion

Het jonge kind
2.0

Vijftien praktische technieken
om jonge kinderen te laten schitteren

Carla van Doornen • Gusta Schreiner • Liesbeth Stout-Kreuk

Inhoud

Voorwoord	5
Inleiding	7
1 De lat hoog leggen	11
<i>Techniek 1: Weet niet geldt niet</i>	11
<i>Techniek 2: Rekken</i>	17
<i>Techniek 3: De formulering telt</i>	19
2 Een goede planning is het halve werk	25
<i>Techniek 4: Zichtbaarheid</i>	26
3 Lesstructuur en presentatie	31
<i>Techniek 5: De Afzwaaijer</i>	34
4 Ratio door vragen stellen en discussie	37
<i>Techniek 6: Het Bliksemspel</i>	37
<i>Techniek 7: Vraag en antwoord</i>	44
<i>Techniek 8: Draai en praat</i>	48
5 Een sterke groepscultuur	51
<i>Techniek 9: Efficiënte routines</i>	51
<i>Techniek 10: SARK</i>	54
6 Hoge verwachtingen	57
<i>Techniek 11: 100% Maak een coöperatieve houding zichtbaar</i>	57
<i>Techniek 12: 100% Niet-verstorend ingrijpen</i>	58
7 Werken aan karakter en vertrouwen	63
<i>Techniek 13: Fouten maken hoort erbij</i>	63
<i>Techniek 14: Precies prijzen</i>	66
8 Tempo	69
<i>Techniek 15: Bij de tijd</i>	70

VOORWOORD

Dit is een boek van de praktijk voor de praktijk, en dat sluit aan bij een behoefte! Het zal moeilijk zijn om een onderwijsprofessional in Nederland te vinden die nog niet van *Teach Like a Champion* heeft gehoord. In 2012 heeft de CED-Groep dit boek van Doug Lemov uit Amerika vertaald en bewerkt voor de Nederlandse situatie. Sindsdien zijn bijna 30.000 exemplaren verkocht en hebben door het hele land talloze trainingen en workshops plaatsgevonden. Veel leerkrachten zijn enthousiast met de Teach-technieken aan de slag gegaan!

Sinds 2014 bestaat deze speciale uitgave *Teach Like a Champion - Het jonge kind*. Hiermee kunnen onderbouwleerkrachten en pedagogisch medewerkers de ontwikkeling van jonge kinderen een extra stimulans geven. Veel professionals hebben zich al laten inspireren door de praktische technieken, die direct toepasbaar zijn in het werk met deze jonge doelgroep. Ze zien hoe kinderen daardoor meer betrokken raken, zelfstandiger worden en sociaal vaardiger.

Onderwijs staat nooit stil. Professionals ontwikkelen zich en ontdekken steeds weer nieuwe oplossingen om hun aanpak nog beter te maken. Zo hebben leerkrachten en pedagogisch medewerkers samen met de adviseurs van de CED-Groep nieuwe toepassingen bij *Teach Like a Champion* bedacht en uitgetoetst.

Die nieuwe inzichten, vanuit Amerika en Nederland, vinden nu hun weerslag in *Teach 2.0 voor Het jonge kind*. Sommige technieken zijn verfijnd of ondergebracht bij een andere techniek, en er zijn vijf nieuwe technieken toegevoegd. Allemaal technieken waarvan we weten: dit werkt!

Ik hoop dat veel leerkrachten hierin weer nieuwe inspiratie en handreikingen zullen vinden om kinderen te laten schitteren!

Veel plezier!

Margéke Hoogenkamp
directeur-bestuurder CED-Groep

INLEIDING

Jonge kinderen in de leeftijd van drie tot zes jaar ontwikkelen zich spelenderwijs en sprongsgewijs. Ze hebben daarom een benadering nodig die hierbij aansluit. Het is de mooie en belangrijke taak van de leerkracht om het onderwijsaanbod af te stemmen op het ontwikkelingsniveau van het kind, de nieuwsgierigheid te voeden en het kind uitdaging te bieden om zelf de wereld te ontdekken. Kortom, de vaardigheden die leerkrachten van jonge kinderen moeten beheersen en toepassen zijn divers en vragen om maatwerk!

Teach Like a Champion - Het jonge kind ondersteunt leerkrachten om hun vaardigheden verder uit te diepen en te ontwikkelen. Door onder andere te werken aan betrokkenheid, zelfstandigheid en sociaal welbevinden wordt het beste uit de leerkrachten én uit de kinderen gehaald. Dit zijn pijlers die de basis vormen voor de rest van de schoolloopbaan.

Teach Like a Champion - Het jonge kind 2.0

Teach Like a Champion - Het jonge kind 2.0 is geïnspireerd op het eerder verschenen succesvolle boek van Doug Lemov. *Teach Like a Champion* is ontstaan vanuit de fascinatie van Lemov voor scholen waar kinderen uit gezinnen met een lage sociaal economische status dezelfde of zelfs hogere onderwijsresultaten behaalden, als scholen met kinderen uit welvarende gezinnen. Doug Lemov is op zoek gegaan naar die leerkrachtvaardigheden waardoor leerlingen ondanks hun afkomst gelijke kansen in het onderwijs hebben. Door middel van vele observaties op deze sociaal-zwakke scholen met hoge onderwijsresultaten, heeft hij met aandacht voor detail gekeken naar wat deze topleerkrachten onderscheidt van leerkrachten die het ‘gewoon goed’ doen. Al deze bevindingen heeft Doug Lemov samengevoegd en hieruit zijn 62 technieken ontstaan. Voor uitgebreide achtergrondinformatie verwijzen we naar de oorspronkelijke uitgave van *Teach Like a Champion 2.0* (CED-Groep, 2016).*

Het vernieuwende van *Teach Like a Champion 2.0* zit hem niet in de onbekendheid van de technieken, maar in de concreet beschreven aspecten van de techniek die de

*CED-Groep (2016). *Teach Like a Champion 2.0, 62 technieken om leerlingen te laten excelleren*. Rotterdam: CED-Groep.

uitvoering zo praktisch en effectief maken. Topleerkrachten onderscheiden zich door hun eigen vaardigheden continue te oefenen, aan te scherpen en/of te verbeteren. *Teach Like a Champion 2.0* biedt de technieken als praktisch middel om dat te doen. De Teach-technieken kunnen binnen instructiemodellen (zoals het Doordacht Passend Lesmodel of Expliciete Directe Instructie Model), naast het ontwikkelings- en/of opbrengstgericht werken en met coöperatieve werkvormen worden toegepast.

Deze speciale uitgave beschrijft 15 technieken uit het boek *Teach Like a Champion 2.0*, waarbij er een vertaalslag is gemaakt toegespitst op het jonge kind. Daar is behoefte aan omdat de huidige schoolsituatie in Amerika wezenlijk anders is dan die in Nederland. Daar waar kinderen in Amerika pas vanaf een leeftijd van vijf jaar naar school gaan en leren lezen, zijn er kinderen in de Nederlandse situatie die al op driejarige leeftijd instromen in de startgroepen en waar spel een belangrijke plaats inneemt. Deze uitgave is geschreven voor leerkrachten die werken met kleuters en peuters in de instroomgroep nul.

Tevens zijn de technieken ook bruikbaar voor pedagogisch (mede)werkers die werken met de oudste peuters op voorscholen startgroepen, de peuteracademie, en groepen nul (gemeente Rotterdam). In deze dagopvang voor peuters worden de werkwijzen van de peuterspeelzaal en de basisschool nóg meer op elkaar afgestemd, ten behoeve van kwaliteitsverbetering en intensivering van de voorschoolse educatie. Hierdoor sluiten de technieken uit *Teach Like a Champion* goed aan. Ook peuters en kleuters met een tweede taalverwerving profiteren uiteraard van dit aanbod.

Hoewel peuters ook (reguliere) kinderdagverblijven en peuterspeelzalen bezoeken, wordt afgeraden om de technieken uit deze uitgave op de beschreven wijze toe te passen. De werkwijze op deze voorschoolse voorzieningen staat te ver af van de werkwijze op de intensievere peuteropvang en binnen het kleuteronderwijs. Uiteraard kan een techniek als *Efficiënte routines* (zie *Teach Like a Champion 2.0* techniek 48: *Efficiënte routines*) of *Precies prijzen* (zie *Teach Like a Champion 2.0* techniek 59: *Precies prijzen*) pedagogisch werkers op een kinderdagverblijf wel inspireren om na te denken over hoe de oudste peuters het speelgoed kunnen opruimen na het spelen of hoe pedagogisch werkers zelf concretere complimenten kunnen geven aan hun kinderen op het kinderdagverblijf. Exact de technieken uit de uitgave uitvoeren zoals beschreven sluit in dat geval echter niet aan bij de praktijk en is daarom niet wenselijk.

Deze uitgave bestaat uit acht hoofdstukken die in samenhang de domeinen vormen voor effectief onderwijs. In totaal worden er 15 technieken beschreven die onder deze domeinen vallen. Er is bewust gekozen voor deze 15 technieken omdat ze een meerwaarde hebben voor leerkrachten die werken met jonge kinderen. De gekozen technieken zijn effectief, laagdrempelig om in te voeren voor zowel de leerkrachten als kinderen en sluiten aan bij waar leerkrachten in de praktijk tegenaan lopen.

Bij elke techniek wordt de kern weergegeven en aan de hand van concrete praktijkvoorbeelden bij Nederlandse leerkrachten in kleuterklassen en bij pedagogisch werkers in de intensieve peuteropvang uitgewerkt. De meeste technieken starten voorafgaand aan de kern met een introductie op de techniek. Deze introductie is niet per definitie een ‘good practice’, maar dient tot reflectie.

Er zijn verschillende voorbeelden beschreven van de toepassing van de technieken in de praktijk. De voorbeelden zijn niet uitputtend en dat was ook niet het streven. De CED-Groep hoopt dat er in het werkveld bewust aan de slag wordt gegaan om de technieken toe te passen in verschillende settings (grote kring, kleine kring en spel in de verschillende hoeken) binnen de eigen situatie en dat ervaringen worden uitgewisseld.

Bij de lancering van het boek *Teach Like a Champion 2.0* in 2016 bezocht Doug Lemov ook enkele peuter- en kleutergroepen in Rotterdam. Hij was enthousiast over de mogelijkheden om kinderen op een jonge leeftijd al zoveel kansen te kunnen geven in spel en in doelgerichte activiteiten en het plezier in leren te laten ervaren.

Aangezien professionals die werken met kleuters en peuters een andere benaming hebben en de doelgroep kinderen in de leeftijdscategorie drie tot zes jaar is, wordt voor de eenduidigheid en leesbaarheid gesproken over ‘de leerkracht’. Uiteraard kan op deze plaats ook juf, meester, pedagogisch (mede)werker of leidster worden gelezen. Bij de peuter- en kleutervoorbeelden in deze uitgave is de benaming wel zo veel mogelijk toegespitst op de doelgroep.

Tot slot wordt voor het gemak in de tekst gesproken over ‘hij’, maar uiteraard zijn de technieken zowel voor zowel jongens als meisjes toepasbaar en worden de leerkrachten en pedagogisch (mede)werkers topjuffen dan wel topmeesters! Succes!

HOOFDSTUK 1

DE LAT HOOG LEGGEN

De drie technieken die als eerste zullen worden beschreven hebben te maken met de lat hoog leggen. Het is van belang om hoge verwachtingen te hebben wanneer je werkt met jonge kinderen. Dit vormt de beste stimulans om het kind te prikkelen om meer te ontdekken en dus meer te leren. De term ‘hoge verwachtingen’ is echter wel een abstract begrip, wat mogelijk vragen kan oproepen over de toepasbaarheid bij het jonge kind. Natuurlijk wil je aansluiten bij het niveau van het kind, uitdagen om de volgende stap te maken, maar hoe ziet het er nu concreet in jouw groep uit als de lat hoog wordt gelegd? De praktische en daarom zeer toepasbare technieken voor het jonge kind, *Weet niet geldt niet*, *Rekken* en *De formulering telt* laten het zien.

TECHNIEK 1 Weet niet geldt niet

(*Teach Like a Champion 2.0* - Doug Lemov, techniek 11: *Weet niet geldt niet*)

INTRODUCTIE

De hieronder geschetste situatie komt in de praktijk veel voor en lijkt een logische te zijn.

Senna is een meisje van bijna vijf jaar uit groep 1. Ze is altijd erg betrokken bij de kringmomenten. Wanneer er in de kring de vraag wordt gesteld: ‘Senna, welke dag was het gisteren?’, kijkt zij om zich heen. Nadat de juf haar even denktijd heeft gegeven en ziet dat Senna haar schouders ophaalt, wordt de vraag opnieuw gesteld aan een ander kind. Bram zegt: ‘Maandag.’ De juf geeft Bram een compliment en vervolgt het kringgesprek.

Als het ene kind het niet weet, wordt de vraag doorgespeeld naar een ander kind. Maar is de juf nu op de hoogte of Senna weet welke dag het gisteren was? Senna heeft het in ieder geval niet hardop gezegd. Er mag niet worden aangenomen dat Senna het antwoord van Bram heeft gehoord en het heeft onthouden. Dat is juist waaraan wordt gewerkt in de onderbouw; betrokkenheid creëren en leren luisteren naar elkaar. Het kringmoment zou voor Senna effectiever zijn als zij uiteindelijk ook het juiste antwoord op de vraag geeft. Dat is de kern van *Weet niet geldt niet*. Dus in dit voorbeeld stelt de juf nadat Bram het juiste antwoord heeft gegeven aan Senna opnieuw de vraag welke dag het gisteren was. Senna kan nu het juiste antwoord geven.

KERN

De leerkracht zorgt ervoor dat de vraag die aan een peuter of kleuter wordt gesteld, altijd wordt afgesloten met het goede antwoord gegeven door hetzelfde kind. Als het kind het antwoord niet kan of wil zeggen, wordt hij geholpen om uiteindelijk toch het antwoord op de oorspronkelijke vraag te geven.

Op deze manier wordt Senna gemotiveerd om naar haar medeleerling te luisteren en het antwoord te geven wat een competent gevoel oplevert 'Ik weet het antwoord ook!' Niet alleen bij betrokken kinderen die het antwoord niet weten, ook bij onzekere of juist kinderen met opstandig gedrag die het antwoord niet willen geven, wordt het sein afgegeven dat hun antwoord ertoe doet. Je stelt niet voor niets de vraag aan een kind en benadrukt dat je er van overtuigd bent dat hij het kan. Het is niet erg als het kind het antwoord niet weet, maar het is wel erg als hij het niet probeert. *Weet niet geldt niet* biedt de leerkracht niet alleen de gelegenheid om na te gaan of het kind het antwoord nu wel kan geven, ook blijven kinderen betrokken omdat ze weten dat zij uiteindelijk het goede antwoord moeten geven.

Er zijn vier basisvormen van het gebruik van de techniek *Weet niet geldt niet*:

1. De leerkracht geeft het antwoord en het kind herhaalt het.

Pm-er: ‘Kijk, dit is de pleister. Puk heeft een pleister op zijn arm.
(wijst op pleister).
Kijk Lucas, dit is de ...’

Lucas, 3 jaar: zegt niets

Pm-er: ‘Puk heeft een pleister op zijn arm.
Dat is ‘de pleister’. Dat is ...?’

Lucas: ‘De pleister.’

Pm-er: ‘Goed gezegd. Dat is de pleister.’

2. Een ander kind geeft het antwoord en het kind of de groep als geheel (zie techniek 7: *Vraag en antwoord uit dit boek*) herhaalt het.

Pm-er: ‘Wat heeft Puk hier op zijn arm?’ (wijst op de pleister)

Lucas, 3 jaar: zegt niets

Pm-er: ‘Luister goed naar Aminah, Lucas. Straks weet jij het ook.
Aminah, dit is de ...?’

Aminah: ‘Pleister.’

Pm-er: ‘Dat klopt. Dat is ‘de pleister’. Nou mag jij, Lucas, dat is ...’

Lucas: ‘De pleister.’

Pm-er: ‘Goed gezegd. Met z’n allen: de pleister.’